

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

УДК 911.3

ЛЬВІВЩИНА ЯК ОСЕРЕДОК РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Батиченко С.П., Мельник Л.В., Щербань А.Д.
Національний університет харчових технологій

Розглянуто теоретичні питання лікувально-оздоровчого туризму. Встановлено взаємозв'язок між розвитком лікувально-оздоровчого туризму та наявних природних рекреаційних ресурсів у межах регіонів країни. Охарактеризовано курорти Львівщини. Проаналізована санаторно-курортна база Львівської області. Запропоновано програму лікувального туру «Оздоровлення на Прикарпатті» до курорту Східниця. **Ключові слова:** лікувально-оздоровчий туризм, санаторно-курортні заклади, Львівщина, бальнеологічні курорти, лікувальний тур.

Постановка проблеми. Львівська область входить до п'ятірки найпривабливіших туристичних регіонів для відпочинку та оздоровлення в Україні. Вона має всі умови, щоб стати успішним центром розвитку вітчизняних SPA-курортів. Проблемою для курортно-оздоровчих центрів Львівщини є необхідність пошуку інвестицій для реконструкції санаторно-курортних закладів, а також розвиток туристичної та допоміжної інфраструктури. Тому актуальними є наукові дослідження, результати яких спрямовані на вироблення практичних рекомендацій щодо покращення функціонування санаторно-курортної галузі регіону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження проблеми розвитку і функціонування курортно-рекреаційної сфери та лікувально-оздоровчого туризму зробили вітчизняні та зарубіжні дослідники Бабкін О.В. [1], Бейдик О.О. [2], Вітетнев О.М. [3], Заваріка Г.М. [4], Кравець О.М. [6], Кусков А.С. [3], Любіцева О.О. [7], Новікова В.І. [8], Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. [10], Рябев А.А. [6], Стафійчук В.І. [12] та інші.

Формування цілей статті. Аналіз сучасного стану підприємств лікувально-оздоровчого туризму в Львівській області. Розробка програми лікувального туру до одного з курортів Львівщини – Східниця.

Виклад основного матеріалу дослідження. В наш час спостерігається попит туристів на специфічний вид туризму, а саме лікувально-оздоровчий туризм. Серед науковців існує безліч визначень даного поняття. А. Бабкін під лікувально-оздоровчим туризмом розуміє вид туризму, який передбачає переміщення резидентів і нерезидентів в межах державних кордонів і за межі державних кордонів на термін не менше 20 годин і не більше 6 місяців в оздоровчих цілях, цілях профілактики та лікування різних захворювань організму людини [1].

За М. Рутинським лікувальний туризм можна умовно віднести до спеціальних видів туризму, а саме – туризму з лікувальною метою. В цьому випадку під дане визначення потрапляють не тільки поїздки на курорт, але і будь-які інші

поїздки з метою лікування, наприклад, для операції в закордонній клініці (виїзний туризм) [10].

Останнім часом популярності набуває термін «wellness», який можна визначити як дотримання здорового способу життя, спрямованого на гармонічний розвиток особистості. Wellness-центри і Wellness-готелі стають місцем відпочинку і вночі місцем соціального спілкування. Тут надається цілий спектр послуг, спрямованих на релаксацію, збереження і відновлення здоров'я, організацію правильного харчування і т. д.

Отже, лікувально-оздоровчий туризм – спеціалізований вид туризму, спрямований на відновлення здоров'я чи профілактику (попередження) захворювань, метою якого є лікування, оздоровлення, рекреація і відпочинок [11].

Сучасний ринок лікувального відпочинку формують підприємства відпочинку, які надають лікувальні послуги (курорти), туристичні фірми та інші підприємства, які продають дані послуги (посередники).

Завдяки своєму вигідному географічному положенню Україна має значну кількість рекреаційних ресурсів, які використовуються для туризму, відпочинку, лікування та оздоровлення. В лікувально-оздоровчому напрямку важливе місце посідають мінеральні води, які розташовані переважно у лісостепових регіонах країни. З лікувальною метою в Україні використовують родовища лікувальних торфових і мулових грязей [8].

Майже в кожному регіоні України є свої унікальні природні та рекреаційні ресурси, що стали основою для створення санаторно-курортних зон. В Україні налічується 1,6 тис. санаторно-курортних (оздоровчих) закладів. Територіально оздоровчо-рекреаційної мережі сконцентровані у Причорноморському, Карпатському, Подільському, Поліському та інших регіонах країни.

Різноманітними мінеральними водами багата Львівська область. З восьми типів мінеральних вод, що застосовуються в бальнеології, в Львівській області є сім. На їх базі розвиваються такі курорти як Моршин, Великий Любін, Трускавець, Східниця, Шкло та інші оздоровниці. До лікувальних бальнеологічних ресурсів Львівщини належать також лікувальні торф'яні грязі

Немирівського, Велико-Любінського, Моршинського родовищ та родовище Шкло. За показником балансу прогнозних ресурсів, розв'язаних і затверджених запасів мінеральних вод регіон посідає перше місце серед усіх областей України.

Бальнеологічний курорт Трускавець – один із найпопулярніших курортів України, розташований на висоті 350 м над рівнем моря. Найвідомішою водою курорту є «Нафтуся», вживання якої сприяє виведенню з нирок піску і дрібного каміння, нормалізації обміну речовин і зміцненню імунітету. Подібним курортом є Східниця, що також є бальнеологічним курортом, багатим на мінеральні води. У безпосередній близькості від Східниці знаходиться Національний природний парк – «Сколівські Бескиди». У Східниці відсутні промислові підприємства, відповідно природа зберегла тут свою чистоту та первозданність. На території Східниці розташовано 38 джерел мінеральних вод, різних за складом. Є серед них знамениті «Нафтуся» та «Боржомі», залізисті і бромні води. Один з найвідоміших курортів Прикарпаття є Моршин. Разом з красивою природою і чистим повітрям, курорт налаштовує на відпочинок повним спектром оздоровчих процедур і наявністю великої кількості джерел мінеральних вод, які покращують роботу практично всіх внутрішніх органів людини і організму в цілому.

Щороку 1/5 туристів Львівщини відвідують регіон з метою лікування. Так, у 2017 році 24,2 тис. туристів приїхали з метою оздоровлення, що склало 21,54% від усіх туристів [9]. Щороку зростає чисельність іноземних туристів з метою лікування в межах Прикарпатських курортів, а саме з таких країн як Польща, Білорусь, Азербайджан та Молдова.

Аналіз особливостей функціонування санаторно-курортної галузі Львівської області (на прикладі курортів Моршин, Трускавець і Східниця Прикарпатського рекреаційного району, основним видом рекреаційної діяльності якого є санаторно-курортне лікування) виявив, що Львівщина є лідером серед усіх областей західноукраїнського регіону за показниками розвитку сфери лікувально-оздоровчого туризму. Так, тут діє 124 санаторно-курортні заклади (4% загальної кількості в Україні), що у 3-4 рази більше ніж у сусідніх західних областях. Основну частину санаторно-курортних закладів Львівської області складають санаторії (37,9% від загальної кількості) і бази відпочинку; надають послуги пансіонати з лікуванням, самостійні заклади 1-2 денного перебування, пансіонати відпочинку, санаторії-профілакторії, бальнеогрязелікарні і курортні поліклініки [9].

В наш час навколо лікувальних турів спостерігається позитивна динаміка, оскільки зростає зацікавленість до них, змінюється цільова аудиторія, а також за результатами опитування визначені географічні вподобання майбутніх туристів.

З метою оцінки готовності українців купувати відповідні тури в туристичних фірмах було проведено соціологічне опитування населення. За даними соціологічного дослідження виявлено, що лише 30% респондентів купували лікувальний тур на базі туристичного підприємства, але разом з тим, 70% бажають придбати лікувальний тур. Основна мета з якою переважна більшість

респондентів обирали для відпочинку лікувальний тур – це профілактика та SPA-оздоровлення. При чому, 60% опитаних, які користувалися відповідною категорією турів – це підлітки та особи працездатного віку. Понад 70% респондентів обирали для відпочинку лікувальні тури в межах України, решта відвідувала країни Європи, а саме, Угорщину, Чехію, та Азію – Грузію та Ізраїль. В планах у понад 60% опитаних обрати лікувальний тур до країн Європи, при цьому абсолютного лідера не виявлено. А от 15% та 12% респондентів хотіли б обрати лікувальний тур до Ізраїлю та Азербайджану відповідно. В даний час основною метою у переважній більшості потенційних туристів, які б обрали лікувальний тур є профілактика, SPA-оздоровлення та цікавість.

Спираючись на наявні природно-лікувальні ресурси, інфраструктуру та проведені соціологічне дослідження розроблено лікувальний тур до бальнеологічного курорту Львівщини – Східниці.

Східниця – це курортна перлина Західної України, розташований у Львівській області на відстані 100 км від м. Львова, на висоті 600-900 м над рівнем моря. Курорт оточений з усіх сторін горами та лісами, а тому має своєрідний мікроклімат. У Східницькому родовищі мінеральних вод сьогодні налічується 38 джерел і 17 свердловин з різним хімічним складом мінеральної води. Для відвідувачів сьогодні доступні води з 10 джерел і трьох свердловин. У родовищі, зосередженому здебільшого у селищі та на схилах прилеглих гір, що входять до складу Національного природного парку «Сколівські Бескиди», є мінеральні води «Нафтуся» чотирьох типів: слабомінералізована «Нафтуся» (з підвищеним вмістом органічних речовин (сечогінною дією) та з вираженою жовчогінною дією); слабомінералізована залізиста; хлоридно-натрієва та Боржомі. Вплив цих джерел на людину вивчається Міністерством охорони здоров'я України. У 2005 році Східниця отримала статус Всеукраїнського курорту імені Омеляна Стоцького (місцевий відкривач покладів мінеральних вод типу «Нафтуся»).

Програмою туру передбачено проживання і проходження туру лікування в одному з найкращих лікувально-оздоровчих комплексів Східниці – «Тустань». Лікувально-оздоровчий комплекс «Тустань» в Східниці забезпечує високий рівень сучасного комфорту та відпочинку в Карпатах. Лікувально-оздоровчий комплекс «Тустань» пропонує поєднання прекрасних умов проживання з широким спектром медичних та СПА послуг, відповідно до високих європейських стандартів. Оздоровчі процедури в лікувально-оздоровчому комплексі «Тустань» є як традиційної, так і нетрадиційної медицини. Проходячи лікування в Східниці, туристам пропонують десятки оздоровчих програм, діагностику проблем урології, гінекології, ендокринології, органів черевної порожнини, травматології. Крім того, в лікувально-оздоровчому комплексі «Тустань» функціонує СПА-центр, який спеціалізується на оздоровленні та профілактиці старіння організму, на підвищенні здатності опору організму до ослаблення імунітету, проблемах зайвої ваги.

Програма розробленого туру передбачає проходження лікувальної програми «Оздоровлення на Передкарпатті», а також індивідуальної про-

Програма туру «Курорт Східниця – цілюща сила Карпатських джерел»

День	Опис програми
1	<p>Переїзд Київ-Львів</p> <p>6:00 – 8:20 – трансфер в лікувально-оздоровчий комплекс «Тустань»; 8:30 – 10:00 – розміщення та пізній сніданок у ресторанному комплексі; – консультація зі спеціалістами; – вільний час;</p> <p>13:30 – 15:00 – обід в ресторані комплексу; – проходження процедур за програмою «Оздоровлення на Прикарпатті»; – вільний час;</p> <p>19:00 – 20:30 – вечеря в ресторані комплексу.</p>
2	<p>Проведення лабораторної діагностики (загальний аналіз крові та сечі, біохімічні параметри, гормони та скринінги інфекційних захворювань). УЗД-діагностика (внутрішніх органів, сечовивідної системи, гінекологія, кардіологічне обстеження та ендокринне), електрокардіографія.</p> <p>7:00 – 09:30 – сніданок в ресторані комплексу; – проходження процедур за програмою «Оздоровлення на Прикарпатті»; 13:30 – 15:00 – обід в ресторані комплексу; – отримання результатів лабораторної діагностики; – консультація зі спеціалістами. Корегування індивідуального комплексу процедур; – вільний час;</p> <p>19:00 – 20:30 – вечеря в ресторані комплексу.</p>
Подальші дні	<p>7:00 – 09:30 – сніданок в ресторані комплексу; – проходження процедур за програмою «Оздоровлення на Прикарпатті»; – проходження індивідуального комплексу процедур; 13:30 – 15:00 – обід в ресторані комплексу; – вільний час;</p> <p>19:00 – 20:30 – вечеря в ресторані комплексу.</p>
Останній день	<p>7:00 – 09:30 – сніданок в ресторані комплексу; – заключна консультація лікаря та отримання персональних рекомендацій; – проходження процедур за програмою «Оздоровлення на Прикарпатті»; 13:30 – 15:00 – обід в ресторані комплексу; – чек-аут;</p> <p>17:00 – 19:30 – трансфер до Львова; Переїзд Львів – Київ.</p>

Джерело: розроблено авторами за даними [9]

грами, складеної для кожного гостя після огляду спеціалістів. Таким чином, туристу можуть бути запропоновані наступні лікувальні програми, в залежності від його потреб: антистресова, омолодження організму, очищення організму, лікування ожиріння, лікування хвороб шлунково-кишкового тракту та гепатобіліарної системи, лікування хворих на цукровий діабет, лікування хвороб статевих органів, остеохондрозу та інше.

Тривалість кожної програми визначається індивідуально та може тривати від 5 до 21 дня. Програма розробленого туру представлена в таблиці 1.

Під час перебування в лікувально-оздоровчому комплексі «Тустань» туристу пропонуються факультативні екскурсії, а саме:

· екскурсія в Державний історико-культурний заповідник «Тустань». Під час екскурсії турист матиме змогу побачити такі об'єкти як: Урицькі скелі, комплекс Урицьких пісковиків (Камінь, Острий Камінь, Мала Скеля, Жолоб, Гулька, Хрест та одна безіменна скеля), музей історії Тустані та церква св. Миколая, стара бой-

ківська хата (культурний центр «Хата у Глибокім»). А також щороку в серпні тут проходить фестиваль української середньовічної культури «Ту Стань!»;

· екскурсія в Національний природний парк «Сколівські Бескиди» Під час екскурсії турист матиме змогу побачити такі об'єкти як: Кам'янецький водоспад, Журавлине урочище; гора Парашка.

Висновки. Лікувально-оздоровчий туризм є популярним напрямком медичного туризму. У наш час розвиваються нові найрізноманітніші курорти та послуги. Аналізуючи оцінку сучасного стану санаторно-курортного комплексу Львівської області свідчить про те, що дана сфера має всі можливості в перспективному розвитку туризму в регіоні. Львівщина завдяки унікальному природно-рекреаційному потенціалу володіє усіма передумовами для відновлення та розвитку санаторно-курортного господарства області, що передбачає інвестиційну привабливість для державного іноземного капіталу.

Список літератури:

1. Бабкин А.В. Специальные виды туризма: уч. пособ. / А.В. Бабкин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
2. Бейдик О.О. Рекреативні ресурси України: навч. посіб. вид. 2-е / О.О. Бейдик. – К.: Альтерпрес, 2010. – 404 с.
3. Вегитнев А.М., Кусков А.С. Лечебный туризм: уч. пособ. / А.М. Вегитнев, А.С. Кусков. – М.: Форум, 2010. – 592 с.
4. Заваріка Г.М. Курортна справа: навч. посіб. / Г.М. Заваріка. – К.: «Центр учбової літератури», 2015.
5. Колективні засоби розміщування та туристична діяльність у Львівській області у 2017 році: Статистичний бюлетень / Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2017. – 33 с.
6. Курортологія : підручник / О.М. Кравець, А.А. Рябев ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017.
7. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Монографія. – К.: Альтерпрес», 2002. – 436 с.

8. Новікова В.І Санаторно-курортна сфера: інфраструктурна складова, стан розвитку в Україні / В.І. Новікова // Географія та туризм : наук. зб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2011. – Вип. 16. – С. 93-102.
9. Офіційний сайт лікувально-оздоровчого комплексу «Тустань» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hoteltustan.com.ua/>.
10. Рутинський М.Й. Лікувально-оздоровчий туризм : актуальні цілі та сучасні підходи до організації / М.Й. Рутинський, В.Л. Петранівський // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 29. Ч. 1. – С. 179-189.
11. Скабара Р. Передумови та основні напрями інвестування санаторно-курортного господарства Львівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://conftiapv.at.ua/publ/konferenciji_2011/section_5/peredumovi_ta_osnovni_naprjami_investuvannja_sanatorno_kurotnogo_gospodarstva_lvivskoji_oblasti/11-1-0825.
12. Стафійчук В.І. Рекреалогія: Навч. посіб. / В.І. Стафійчук. – Київ, 2006. – 264 с.

Батыченко С.П., Мельник Л.В., Щербань А.Д.
Национальный университет пищевых технологий

ЛЬВОВЩИНА КАК ЦЕНТР РАЗВИТИЯ ЛЕЧЕБНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Аннотация

Рассмотрены теоретические вопросы лечебно-оздоровительного туризма. Установлена взаимосвязь между развитием лечебно-оздоровительного туризма и природными рекреационными ресурсами в пределах регионов страны. Охарактеризованы курорты Львовской области. Проанализирована санаторно-курортная база Львовской области. Предложена программа лечебного тура «Оздоровление на Прикарпатье» до курорта Сходница.

Ключевые слова: лечебно-оздоровительный туризм, санаторно-курортные учреждения, Львовщина, бальнеологические курорты, лечебный тур.

Batychenko S.P., Melnik L.V., Sherban A.D.
National University of Food Technologies

LVIV REGION AS THE CENTER OF HEALTH-IMPROVING TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Summary

Theoretical questions of health-improving tourism are considered here. The interconnection between the development of health-improving tourism and existing natural recreational resources within the regions of the country is established. The resorts of Lviv region are described. The sanatorium and resort base of Lviv region is analyzed. The program of the medical tour "Health in the Carpathian region" is offered to Skhidnytsya resort.

Keywords: health-improving tourism, sanatorium and resort establishments, Lviv region, balneological resorts, health-improving tour.